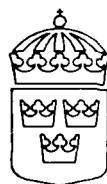

Jordbruksutskottets betänkande

1987/88:12

om freoner m. m.

JoU
1987/88:12

Sammanfattning

I betänkandet behandlas ett tiotal motioner från allmänna motionstiden 1987 som i huvudsak berör freonutsläppen och därmed sammanhängande miljö- och hälsoproblem. Utskottet instämmer i motionärernas bedömning så till vida att man måste se med stort allvar på freonanvändningens hälso- och miljöeffekter och att all användning av ämnen som skadar atmosfärens ozonskikt bör upphöra så snart som möjligt. Med hänvisning till att frågan för närvarande bereds i regeringskansliet i anslutning till en slutrapport från statens naturvårdsverk med förslag om åtgärder mot freonanvändningen, föreslår utskottet emellertid att motionerna lämnas utan vidare åtgärd. I ett avseende, nämligen i fråga om omhändertagandet av vissa kyl- och frysanläggningar vid skrotning e.d., föreslår utskottet ett riksdagsuttalande att problemet bör ägnas särskild uppmärksamhet.

Med hänvisning till vidtagna och pågående åtgärder avstyrker utskottet vidare två motioner om dels användningen av PVC-plast, dels koldioxidutsläppen i atmosfären.

Till betänkandet fogas 6 reservationer.

Motioner

1986/87:Jo704 av Carl Bildt m.fl. (m), vari yrkas såvitt nu är i fråga (yrkandena 20 och 21),

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om metoden för återvinning av freon,

21. att riksdagen hos regeringen begär förslag till gränsvärde för freonutsläppen vid plasttillverkning.

1986/87:Jo707 av Olof Johansson m.fl. (c), vari yrkas såvitt nu är i fråga (yrkande 12),

12. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder för att kraftigt begränsa utsläppen av freoner.

1986/87:Jo710 av Bertil Måbrink och Björn Samuelson (vpk), vari yrkas

1. att riksdagen av regeringen begär ett omedelbart förslag om sådan lagstiftning att användning av freoner inom förpackningsindustrin, isbanor, som avfettningsmedel, i kemtvätterier och som tjälskydd under vägar och broar förbjuds,

2. att riksdagen av regeringen begär åtgärder för att under en femårsperiod ersätta freonerna i värmepumpar, kylskåp och kylanläggningar samt i byggnader,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att speciella uppsamlingsplatser för utbytt freonmaterial inrättas i exempelvis varje län.

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige i olika internationella sammanhang aktivt skall arbeta för att få till stånd bindande beslut för förbud mot användning av freoner.

1986/87:Jo713 av Göran Magnusson m. fl. (s), vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder mot användningen av PVC-plast i förpackningar.

1986/87:Jo721 av Ulla Pettersson (s), vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till freonavgift att införas på kyl- och frysanläggningar,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om pantsystem.

1986/87:Jo730 av Kjell Nordström m. fl. (s), vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder mot användningen av freoner.

1986/87:Jo741 av Kerstin Gellerman (fp), vari yrkas

1. att riksdagen begär förslag från regeringen om ett handlingsprogram mot freonutsläppen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av forskning om ny teknik för att minska freonanvändningen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om insamling och destruktion av kyl- och frysskåp m. m.

1986/87:Jo742 av Ingela Mårtensson (fp), vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om utvidgning av bilskrotförordningen till att också omfatta kylskåp och liknande kylmaskiner som innehåller freoner.

1986/87:Jo796 av Gunnel Jonäng (c), vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär snabba åtgärder mot freonutsläpp samt fortsatt forskning enligt motionens intentioner.

1986/87:Jo803 av Bengt Westerberg m. fl. (fp), vari yrkas såvitt nu är i fråga (yrkandena 35–38),

35. att riksdagen hos regeringen begär förslag till handlingsprogram för minskning av koldioxidutsläppen,

36. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om mål för minskning av freonutsläppen.

37. att riksdagen hos regeringen begär förslag om förbud mot freon inom nya verksamheter.

38. att riksdagen hos regeringen begär förslag om ett handlingsprogram mot freonutsläpp.

1. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om förbud mot användningen av freon inom områden där det utan större svårighet kan ersättas av annat material,

2. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till åtgärder för ökad forskning och ersättningsteknik för freonanvändningen,

3. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om att kommuner åläggs skyldighet att tömma kylanläggningar på freon innan de skrotas eller deponeras,

4. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om bestämmelser som kan förhindra freonutsläpp från värmepumpar i enlighet med vad som anförts i motionen.

1986/87:Jo819 av Gunilla André och Bengt Kindbom (c), vari yrkas att riksdagen av regeringen begär förslag till ett system för återvinning av freonkylvätska i enlighet med vad som anförts i motionen.

Bakgrund

Mänskliga aktiviteter av olika slag påverkar de kemiska processerna i atmosfären kring jorden, både i troposfären och i stratosfären. Detta medför bl.a. risk för nedbrytning av ozonskiktet i stratosfären med effekter på klimat, hälsa och miljö. Flera olika kemiska ämnen bidrar till de pågående förändringarna. En väsentlig faktor när det gäller nedbrytningen av ozonskiktet är utsläppen av fullständigt halogenerade klorfluorkarboner – i internationella sammanhang kallade CFC och i Sverige i regel kallade "freoner". I statens naturvårdsverks rapportserie används huvudsakligen termen "CFC-föreningar". Dessa utsläpp anses också ha väsentlig betydelse för den s.k. drivhuseffekten, som kan få betydande inverkan på jordens klimat.

De fullständigt halogenerade klorfluorkarbonernas förmåga att inverka på ozonskiktet sammanhänger med att de är mycket stabila föreningar. De bryts därför inte ner förrän de, efter lång tid, når upp i stratosfären och där bryts ner av solens ultravioletta strålning. Härvid frigörs klor, som i sin tur i en katalytisk process bryter ner ozon till vanligt syre utan att självt förstöras. En och samma kloratom beräknas kunna bryta ner ca 1 000 molekyler ozon.

Ofullständigt halogenerade klorfluorkarboner bryts i regel ner redan i troposfären och har därvid en avsevärt mindre inverkan på ozonskiktet.

När det gäller användningsområden har naturvårdsverket konstaterat att CFC-föreningarna används som jämedel i mjuk och hård skumplast, som köldmedium i kyl- och värmeanläggningar, som lösnings- och avfettningsmedel i elektronikindustri och annan verkstadsindustri, som tvättvätska i kemtvättar och som drivmedel i sprayförpackningar m.m. Vissa förpackningar för livsmedel m.m. innehåller CFC-föreningar. Nya användningsområden tillkommer också successivt.

Världsförbrukningen (1985) uppskattas till ca 340 000 ton för CFC 11, ca 440 000 ton för CFC 12 och ca 160 000 ton för CFC 113 eller sammanlagt ca 940 000 ton. CFC 114 och 115 tillverkas i mycket små mängder.

Med dagens befolkning på 5 miljarder motsvarar således den totala

förbrukningen i världen av CFC 11, 12 och 113 en genomsnittlig förbrukning på ca 0,2 kg/person. Användningen ligger betydligt över genomsnittet i i-länderna och i de flesta u-länder troligen betydligt under genomsnittet.

Nuvarande och förväntad användning i Sverige av de fullständigt halogenerade CFC-föreningarna har utretts för naturvårdsverkets räkning av Kemiinformation AB. Nettoanvändningen i Sverige inkl. nettoimport i varor anges år 1984 till ca 4 500 ton. Användningen beräknas öka med 3,5–4 % per år eller med ca 40 % på tio år, vilket innebär att användningen 1994 skulle uppgå till ca 6 400 ton. Huvuddelen av denna användning utgörs av CFC 11, 12 och 113. Räknat per capita innebär dessa värden att användningen av fullständigt halogenerade CFC-föreningar i Sverige 1984 uppgick till 0,54 kg/person och beräknas öka till 0,77 kg/person till 1994.

Den största ökningen av CFC-användningen i Sverige, om inga åtgärder vidtas, förväntas för hård skumplast, särskilt för markisolering med extruderad polystyren, och för förpackningar. Den ackumulerade mängden installerade kylanläggningar och värmepumpar med CFC som köldmedium leder också till en ökning av användningen av CFC som köldmedium med ca 3 % per år på grund av den ökade förbrukningen i samband med service av anläggningarna, trots att försäljningen av nya kylanläggningar och värmepumpar troligen nästan har nått sitt maximum. Användningen av CFC för avfettning och rengöring förväntas fortsätta att öka med åtminstone 5 % per år under de närmaste fem åren.

För närvarande förekommer ingen kontrollerad destruktion av CFC. Användningen motsvarar därför i huvudsak utsläppen till atmosfären, ehuru delvis med mycket lång tidsfördröjning (50–100 år eller mer).

Uppgifterna i detta avsnitt är hämtade ur naturvårdsverkets rapport 3353 CFC/freon, vilken även berörs i den följande redovisningen.

Tidigare riksdagsbehandling m.m.

Ända sedan de första forskarrapporterna om freonernas effekter framlades har frågan uppmärksamats i riksdagen i olika sammanhang. Redan i slutet av 1970-talet beslutades om förbud mot tillverkning och import av aerosolförpackningar (sprayförpackningar) som innehåller freoner som drivmedel. Förbudet har sedermera inskrivits i *förordningen (1985:840) om vissa hälso- och miljöfarliga produkter m.m.*

I november 1985 beslöt riksdagen göra en framställning till regeringen med krav på åtgärder för att minska produktion och användning av freoner samt främja andra produktionsmetoder (JoU 1985/86:5 reservation 7, rskr. 12). Med anledning härav uppdrog regeringen i beslut den 19 december 1985 åt naturvårdsverket att redovisa dels den nuvarande och förväntade svenska användningen av freoner (CFC), dels vilka åtgärder som i ett kortare och längre perspektiv är möjliga för att minska användningen och utsläppen, inkl. möjligheterna att ersätta CFC med andra ämnen inom olika användningsområden.

Nuvarande och förväntad användning i Sverige redovisades av naturvårdsverket i en delrapport den 15 augusti 1986. I en andra delrapport den 8 oktober 1986 redovisade verket de uppgifter som då fanns tillgängliga om de

tekniska förutsättningarna för att minska användningen och utsläppen och åtog sig att återkomma med en samlad utvärdering den 1 maj 1987. Denna utvärdering har presenterats i rapport nr 3353, som utgör naturvårdsverkets slutrapport till regeringen med anledning av uppdraget.

Under hösten 1987 har freonanvändningen varit föremål för frågedebatter i riksdagen vid flera tillfällen.

Internationellt samarbete

Inom ramen för arbetet i UNEP antogs 1985 en ramkonvention till skydd för ozonskiktet (The Vienna Convention on the Protection of the Ozone Layer). Konventionen antogs och signerades i Sverige i mars 1985 och ratificerades hösten 1986. Konventionen träder i kraft när den ratificerats eller på annat sätt tillträtts av 20 länder. Den har hittills signerats av 28 länder och ratificerats eller accepterats av 8.

Samtidigt med konventionen antogs också en resolution om fortsatt arbete med åtgärder för att kontrollera utsläppen särskilt av CFC, med sikte på en överenskommelse 1987. De signerande länderna åtog sig i resolutionen också att vidta alla praktiskt möjliga åtgärder för att kontrollera sina utsläpp av fullständigt halogenerade CFC-föreningar i avvaktan på en sådan överenskommelse.

Vid en FN-konferens i september 1987 i Montreal träffades en överenskommelse om ett internationellt handlingsprogram för begränsning av produktion och användning av freoner och haloner som skadar ozonskiktet. Över 50 länder deltog i konferensen. Avsikten är att överenskommelsen skall träda i kraft den 1 januari 1988 och därefter genomföras etappvis. Produktion och användning av freoner skall i ett första steg frysas på 1986 års nivå senast efter ett år.

I ett andra steg skall en minskning med 20 % genomföras senast 1994. Efter ytterligare 5 år skall minskningen uppgå till minst 50 %. För halonerna innebär beslutet en frysning på 1986 års nivå.

Det övergripande mål som slås fast i överenskommelsen är en fullständig avveckling av användningen av såväl freoner som haloner. Under en övergångstid skall särskilda regler gälla för utvecklingsländerna.

Med början år 1990 och därefter minst vart fjärde år skall en ny bedömning göras baserad på vetenskapliga, miljömässiga, tekniska och ekonomiska omständigheter. Parterna kan då komma överens om ytterligare skärpningar av handlingsprogrammet.

I anslutning till att avtalet undertecknades betonade Sveriges miljö- och energiminister Birgitta Dahl att slutmålet måste vara en fullständig avveckling av freon- och halonanvändningen så snart som möjligt.

Sedan länge pågår också ett nära samarbete mellan de nordiska länderna i fråga om skyddet av ozonskiktet. De nordiska miljöministrarna gjorde i februari 1987 ett gemensamt uttalande som syftade bl. a. till en 25-procentig minskning av freonanvändningen till år 1991.

Freoner m.m.

Utskottet behandlar i detta betänkande ett tiotal motioner som huvudsakligen avser användningen av freoner och miljöeffekterna härav.

Inledningsvis bör framhållas att termen freoner i själva verket är handelsnamnet på en viss produkt och att en mera exakt terminologi är fullständigt halogenerade klorfluorkarboner. I naturvårdsverkets rapportserie används vanligen termen CFC-föreningar. Utskottet använder i detta betänkande huvudsakligen termen freoner, eftersom den är väl inarbetad och knappast kan ge anledning till missförstånd.

Som framgår av bakgrundsredovisningen används freoner i många olika sammanhang. Bland de viktigaste användningsområdena kan nämnas tillverkningen av mjuk och hård skumplast, vissa isoleringsmaterial, köldmedium i kyl- och värmeanläggningar, lösnings- och avfettningsmedel i elektronikindustrin och viss annan industri, tvättvätska i kemtvätterier och förpackningsmaterial för vissa livsmedel m.m.

Utsläppen av freoner i atmosfären är ett globalt miljöproblem. Till de allvarligaste effekterna hör att freonerna verkar nedbrytande på ozonskiktet i atmosfären. Ozonskiktet fungerar bl.a. som ett skydd mot solens ultravioletta strålning. Den ökade ultravioletta strålning som kan bli följden om ozonskiktet tunnas ut befaras få svåra effekter på både hälsa och miljö.

Motioner har väckts av företrädare för samtliga partier med krav på åtgärder för att motverka användning och utsläpp av freoner. Några motioner innehåller mera allmänt hållna önskemål om begränsning av utsläppen. I andra motioner framförs specificerade krav på t.ex. förbud mot freon inom vissa användningsområden, utbytesteknik, avgifter, uppsamling och återvinning av freon.

I motion Jo707 av Olof Johansson m.fl. (c) anförs att regeringen snarast bör lägga fram förslag som innebär att freonanvändningen i stort sett kan avvecklas inom tio år (yrkande 12).

I motion Jo796 av Gunnel Jonäng (c) yrkas snabba åtgärder mot freonutsläpp samt fortsatt forskning kring freonernas inverkan på ozonskiktet och om utbytesteknik m.m.

Enligt motion Jo803 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) bör målsättningen vara att utsläppen minskar med 85 % inom 5 år och helt upphör inom 10 år. Användningen av freon inom nya användningsområden bör förbjudas i lag. Regeringen bör lägga fram förslag om ett handlingsprogram mot freonutsläppen (yrkandena 36-38).

I motion Jo741 av Kerstin Gellerman och Lars Ernestam (båda fp) yrkas ett handlingsprogram mot freonutsläppen, ytterligare satsningar på teknisk forskning samt åtgärder för insamling och återvinning av freon i samband med destruktion.

Enligt motion Jo710 av Bertil Måbrink och Björn Samuelson (båda vpk) bör användningen av freoner inom vissa, närmare angivna sammanhang förbjudas i lag. Under en femårsperiod bör freoner ersättas med andra ämnen inom övriga användningsområden. Speciella uppsamlingsplatser för

utbytt freonmaterial bör inrättas i t.ex. varje län. Sverige bör arbeta aktivt internationellt för att åstadkomma bindande beslut om förbud mot freonanvändning.

I motion Jo704 av Carl Bildt m.fl. (m) koncentreras intresset på återvinning av freon i kyl- och frysskåp och på gränsvärden för freonutsläpp vid tillverkning av vissa plaster, i avbidan på att ersättningsmedel finns tillgängliga (yrkandena 20 och 21).

I motionerna Jo721 av Ulla Pettersson (s) och Jo730 av Kjell Nordström m.fl. (s) förordas bl.a. avgifter på freonanvändningen resp. stöd till utprovning av ny miljöskyddsteknik. Enligt den förra motionen bör vidare ett pantsystem införas för kyl- och frysanläggningar m.m. som innehåller freon.

Förslag om återvinning av freon, pantsystem m.m. framförs även i motion Jo819 av Gunilla André och Bengt Kindbom (båda c).

Enligt motion Jo742 av Ingela Mårtensson (fp) bör bilskrottningsförordningen gälla också kylskåp m.m.

I motion Jo805 av Alf Svensson (c) förordas lagstiftning om förbud mot freon inom områden där det utan större svårighet kan ersättas med andra ämnen. Forskningen på området bör ökas. Kommunerna bör åläggas skyldighet att tömma kylanläggningar på freon innan de skrotas eller deponeras. Bestämmelser bör införas som förhindrar freonutsläpp från värmepumpar och liknande.

Utskottet får anföra följande.

I likhet med motionärerna ser utskottet med stort allvar på freonutsläppens hälso- och miljöeffekter. De senaste forskningsrapporterna om bl.a. mätningar av ozonskiktet över Antarktis understryker ytterligare allvaret i situationen. Det finns vidare tecken som tyder på att Norden tillhör den region på det norra halvklotet som kommer att drabbas först om inte den nuvarande utvecklingen bryts.

Hotet mot ozonskiktet är globalt och kan inte avvärijas annat än i internationellt samarbete, där varje land solidariskt medverkar till att begränsa produktion och användning av freoner. Som framgår av redovisningen i det föregående har det internationella förhandlingsarbetet börjat ge konkreta resultat i form av överenskommelser mellan världens stora producenter och användare av dessa ämnen. De nordiska länderna har i ett gemensamt uttalande förbundit sig att begränsa användningen av freoner i snabbare takt än vad de multilaterala överenskommelserna anger. Utskottet utgår från att regeringen även i fortsättningen aktivt arbetar med inriktningen att det allvarliga miljöhot som freonutsläppen representerar kan avvärijas.

När det gäller åtgärder på det nationella planet har naturvårdsverket relativt nyligen avlämnat sin slutrapport med anledning av det regeringsuppdrag som nämnts i det föregående (rapport nr 3353). Rapporten innehåller bl.a. en systematisk genomgång av nuvarande användningsområden för freoner och vilka tekniska och ekonomiska förutsättningar som finns för att reducera utsläppen både kortsiktigt och långsiktigt. Verket konstaterar bl.a. att det behövs en kombination av ekonomiska styrmedel, vissa regleringar, information och stöd till alternativ teknik samt lämnar ett antal konkreta förslag härom.

Det bör vidare nämnas att freonutsläppen i oktober 1987 varit föremål för flera frågedebatter i riksdagen. Miljö- och energiministern har därvid anfört att även regeringen ser med yttersta allvar på de aktuella miljöproblemen.

Regeringens målsättning är därför klar och otvetydig. All användning av de ämnen som skadar atmosfärens ozonskikt måste upphöra så snart som möjligt. Berörda myndigheter samt användarna inom den privata och offentliga sektorn bör enligt miljö- och energiministern redan nu ha detta som utgångspunkt vid beslutsfattande, planering och teknikutveckling inom resp. verkningsområden.

De närmare formerna för hur en avveckling skall genomföras så snabbt och effektivt som möjligt övervägs för närvarande i miljö- och energidepartementet. En av utgångspunkterna är därvid naturvårdsverkets rapport med förslag till skydd för ozonskiktet.

Miljö- och energiministern avser vidare se till att det genomförs en noggrann kartläggning av användningen i Sverige av CFC och andra ozonföroreande ämnen. Bl.a. vissa aktuella fall visar att miljöskyddslagen i sin nuvarande utformning inte är ett tillräckligt effektivt styrmedel för att reglera dessa utsläpp. Det kan vara lämpligt att använda mer generellt verkande styrmedel. Möjligheterna att införa en reglering av CFC-användningen med stöd av lagen om kemiska produkter kommer att undersökas. Dessutom aviseras förslag till riksdagen om en förbättrad prövning och tillsyn av miljöfarlig verksamhet. Förslaget kommer att gälla såväl myndigheternas organisation som deras verksamhetsformer.

Enligt vad utskottet erfarit kommer förslagen rörande åtgärder mot freonanvändning i huvudsak att inarbetas i den miljöpolitiska proposition som planeras bli framlagd våren 1988.

Det anförda innebär enligt utskottets mening att de motioner som innehåller mera allmänt hållna yrkanden om en minskning av freonutsläppen kan förväntas bli tillgodosedda inom en snar framtid. Som utskottet ovan anfört är det i högsta grad angeläget att snabba och effektiva åtgärder vidtas mot de hälso- och miljöproblem som freonutsläppen innebär, på såväl det nationella som internationella planet. Ett bifall till dessa motioner skulle i nuvarande läge, då naturvårdsverkets utredning slutförts och beredning pågår i regeringskansliet, knappast kunna ytterligare intensifiera eller påskynda de ansträngningar som görs på förevarande område. Utskottet föreslår därför att motionerna Jo707 yrkande 12, Jo741 yrkande 1, Jo796 i motsvarande del samt Jo803 yrkandena 36 och 38 lämnas utan vidare åtgärd.

Med hänvisning till vad utskottet ovan anfört om det internationella samarbetet avstyrks även yrkande 4 i motion Jo710.

Naturvårdsverkets slutrapport tar upp i stort sett samtliga åtgärdstyper som anges i motionerna Jo710 yrkandena 1-3, Jo721 yrkande 1, Jo730 och Jo805 yrkandena 1 och 4. Utskottet anser det inte meningsfullt att riksdagen nu tar ställning till vilka konkreta åtgärder som är mest ändamålsenliga för att minska freonanvändningen utan förutsätter att regeringen inom kort återkommer till riksdagen i dessa frågor.

Det anförda innebär att utskottet avstyrker även motion Jo803 yrkande 37 om förbud mot användningen av freoner inom nya användningsområden.

I ett avseende har utskottet emellertid funnit anledning att föreslå ett

riksdagsuttalande, vari vissa motionsvis framförda synpunkter understryks. Det gäller frågan om omhändertagande vid avfallshantering av kylskåp och frysskåp för hushållsbruk. Av naturvårdsverkets undersökningar framgår bl.a. att freonproblemet är knutet dels till isoleringsmaterialet (polyuretan), dels till köldmedierna. Köldmediet är delvis löst i kompressoroljan. Detta både försvårar och fördyrar en avtappning av köldmedierna i samband med skrotningen. Enligt verkets mening är det inte rimligt att nu bygga upp ett allmänt system för omhändertagande av köldmedierna från kylskåp vid skrotning, med de kostnader och de relativt små mängder det skulle vara fråga om. Förutsättningarna att få fram nya köldmedier bedöms dock vara relativt goda. När det gäller freoninnehållet i isoleringsmaterialet i kyl- och frysskåpen framgår av verkets undersökningar att kylskåpen kan både kompakteras och malas i en fragmenteringsanläggning utan att nämnvärda mängder CFC därvid direkt avgår till atmosfären. En återvinning av CFC ur själva polyuretanskummet anses dock knappast realistisk. Däremot anses det troligt att CFC kan destrueras fullständigt genom förbränning i en väl fungerande avfallsförbränningsanläggning. Enligt verket krävs härvidlag fortsatta undersökningar.

Utskottet anser det för sin del angeläget att regeringen inte okritiskt accepterar en teknisk-ekonomisk bedömning som skäl för att ej vidta kraftfulla åtgärder i en viktig avfallshanteringsfråga. Enligt utskottets mening bör särskild uppmärksamhet ägnas åt frågan om insamling och omhändertagande av uttjänta kyl- och frysskåp i syfte att motverka freonutsläppen vid skrotning e.d. De synpunkter som anförs i motionerna Jo704 yrkande 20, Jo721 yrkande 2, Jo741 yrkande 3, Jo742, Jo805 yrkande 3 och Jo819 kan vara vägledande för frågans fortsatta hantering. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Återstående motionsyrkanden avser dels gränsvärden för freonutsläpp vid plasttillverkning (motion Jo704), dels behovet av forskning rörande alternativ teknik m.m. (motionerna Jo730 delvis, Jo741, Jo796 delvis och Jo805).

Bindande gränsvärden för utsläpp av freoner torde förutsätta att bestämmelser införs om t.ex. generell tillåtlighetsprövning av verksamhet vari freoner kommer till användning under former som kan betecknas som miljöfarlig verksamhet. Som framgår av miljö- och energiministerns uttalanden kommer även hithörande lagstiftningsfrågor att närmare övervägas i regeringskansliet. Utskottet anser därför inte att motion Jo704 yrkande 21 påkallar någon särskild åtgärd.

Forskning rörande ämnen som kan ersätta freoner och processer som begränsar eller eliminerar freonutsläppen är givetvis viktiga förutsättningar för att nå framgång i arbetet mot hithörande miljöproblem. Även dessa frågor ägnas stor uppmärksamhet i naturvårdsverkets rapport. Det kan tilläggas att flera företag enligt uppgift börjat på frivillig väg gå över till alternativa ämnen. Med det anförda föreslår utskottet att motionerna Jo730 i motsvarande del, Jo741 yrkande 2, Jo796 i motsvarande del och Jo805 yrkande 2 lämnas utan vidare åtgärd.

Enligt motion Jo713 av Göran Magnusson m.fl. (s) spelar PVC-plasterna i olika förpackningsmaterial en stor roll när det gäller utsläpp av dioxin. Det enklaste sättet att lösa problemet vore att gå över till mera miljövänlig plast i den stora mängd förpackningar som används i hushållen m.m.

Utskottet erinrar om att frågan om miljökraven vid avfallsförbränning – i synnerhet dioxinproblemet – uppmärksammats i flera olika sammanhang. I utskottets betänkande JoU 1987/88:2 om vissa avfallsfrågor redovisas regeringens överväganden härvidlag. Som framgår av betänkandet har naturvårdsverket fått i uppdrag av regeringen att närmare studera vissa frågor inom avfalls- och återvinningsområdet. Uppdraget skall redovisas senast den 1 juni 1988. Utskottet utgår från att de i motionen angivna miljöproblemen kommer att närmare undersökas i detta sammanhang. Någon särskild åtgärd med anledning av motionen är således inte påkallad.

I folkpartiets partimotion Jo803 behandlas i ett särskilt avsnitt de globala miljöproblem som bl.a. innebär att atmosfären och jordens klimat påverkas negativt. Enligt motionen är koldioxidutsläppen ett sådant miljöproblem, som måste uppmärksammas i det internationella miljösamarbetet. På det nationella planet krävs en fortsatt minskning av förbränningen av fossila bränslen. Regeringen bör enligt motionen upprätta ett långsiktigt handlingsprogram för minskning av koldioxidutsläppen.

Utskottet konstaterade i sitt betänkande JoU 1985/86:5 – till vilket hänvisas – att svensk forskning intar en framskjuten position när det gäller koldioxidproblemet. Utskottet utgick från att vederbörande myndigheter skulle följa den vidare utvecklingen av forskningen på området och om så erfordrades inkomma med förslag till åtgärder. Den i detta sammanhang behandlade motionen ansågs inte påkalla någon åtgärd från riksdagens sida.

I anslutning till den nu aktuella motionen vill utskottet vidare framhålla att regeringen under våren 1988 ämnar framlägga en proposition om energipolitiken. I avbidan på denna proposition bör riksdagen inte nu ta ställning till frågor som påverkar inriktningen av energipolitiken. Med det anförda avstyrker utskottet motion Jo803 yrkande 35.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *allmänna åtgärder för att begränsa freonutsläppen* att riksdagen lämnar utan vidare åtgärd motionerna 1986/87:Jo707 yrkande 12, 1986/87:Jo730 i motsvarande del, 1986/87:Jo741 yrkande 1, 1986/87:Jo796 i motsvarande del samt 1986/87:Jo803 yrkandena 36 och 38,

2. beträffande *internationellt samarbete* att riksdagen lämnar motion 1986/87:Jo710 yrkande 4 utan vidare åtgärd,

3. beträffande *lagstiftning mot freoner inom vissa användningsområden*

a) att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo803 yrkande 37 om förbud mot freoner inom nya användningsområden.

b) att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Jo710 yrkande 1 och 1986/87:Jo805 yrkande 1 om förbud mot freoner inom nuvarande användningsområden, JoU 1987/88:12

4. beträffande *åtgärder för att ersätta freoner inom vissa användningsområden m.m.*

att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo710 yrkandena 2 och 3,

5. beträffande *utsläpp från värmepumpar*

att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo805 yrkande 4,

6. beträffande *avfallshanteringen av kyl- och frysskåp m.m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1986/87:Jo704 yrkande 20, 1986/87:Jo721 yrkande 2, 1986/87:Jo741 yrkande 3, 1986/87:Jo742, 1986/87:Jo805 yrkande 3 och 1986/87:Jo819 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

7. beträffande *freonavgift m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Jo721 yrkande 1 och 1986/87:Jo730 i motsvarande del,

8. beträffande *gränsvärden för freonutsläpp*

att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo704 yrkande 21,

9. beträffande *forskning om alternativ teknik m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Jo730 i återstående del, 1986/87:Jo741 yrkande 2, 1986/87:Jo796 i återstående del och 1986/87:Jo805 yrkande 2,

10. beträffande *PVC-plast*

att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo713,

11. beträffande *handlingsprogram mot koldioxidutsläppen*

att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo803 yrkande 35.

Stockholm den 24 november 1987

På jordbruksutskottets vägnar

Karl Erik Olsson

Närvarande: Karl Erik Olsson (c), Håkan Strömberg (s), Sven Eric Lorentzon (m), Ove Karlsson (s), Lars Ernestam (fp), Martin Segerstedt (s), Jan Fransson (s), Margareta Winberg (s), Åke Selberg (s), Lennart Brunander (c), Jan Jennehag (vpk), Kaj Larsson (s), Anders Castberger (fp), Mona Saint Cyr (m) och Lars Hjertén (m).

Reservationer

1. Allmänna åtgärder för att begränsa freonutsläppen (mom. 1)

Karl Erik Olsson (c), Lars Ernestam (fp), Lennart Brunander (c) och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 8 som börjar med "Det anförda innebär enligt" och slutar med "vidare åtgärd" bort ha följande lydelse:

För snart två år sedan beslöt riksdagen – med bifall till en reservation (c.fp.vpk) – om ett tillkännagivande av innebörd att regeringen borde vidta vissa åtgärder mot produktion och användning av freoner. Trots detta och trots att freonproblemet under lång tid dessförinnan varit föremål för uppmärksamhet i olika sammanhang, har regeringen ännu inte presenterat någon målmedveten och fullständig handlingslinje när det gäller de svenska utsläppen. Någon kartläggning av de svenska utsläpsskällorna synes över huvud taget inte ha genomförts, vilket enligt utskottets mening hade varit en naturlig åtgärd. Inte heller har åtgärder vidtagits för att införa t.ex. bestämmelser om tillståndsprövning i miljöskyddslagstiftningen av verksamheter vari freoner används. Det bör understrykas att sådana bestämmelser kan införas utan riksdagens medverkan. Regeringen kan således enligt utskottets mening inte undgå kritik för sin hantering av freonproblemet. I det läge saken nu befinner sig bör regeringen utan ytterligare dröjsmål, på grundval av bl.a. naturvårdsverkets utredning, för riksdagen redovisa ett handlingsprogram mot de inhemska freonutsläppen. Därvid bör synpunkterna i motionerna Jo707, Jo741, Jo796 och Jo803 vara vägledande. Handlingsprogrammet bör innefatta åtgärder för att reducera resp. avveckla freonanvändningen på kort och lång sikt. Som anförs i motion Jo803 bör det vara möjligt att reducera utsläppen med 85 % inom fem år. Inom en tioårsperiod bör – i enlighet med motionerna Jo707 och Jo803 – målsättningen vara att freonutsläppen i stort sett elimineras helt. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *allmänna åtgärder för att begränsa freonutsläppen* att riksdagen med anledning av motionerna 1986/87:Jo707 yrkande 12, 1986/87:Jo730 i motsvarande del, 1986/87:Jo741 yrkande 1, 1986/87:Jo796 i motsvarande del samt 1986/87:Jo803 yrkandena 36 och 38 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Internationellt samarbete (mom. 2)

Jan Jennehag (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 8 som börjar med "Med hänvisning" och slutar med "Jo710" bort ha följande lydelse:

Som framgår av redovisningen ovan har vissa internationella överenskommelser kommit till stånd om freonanvändningen m.m. Det bör enligt utskottets mening vara möjligt för Sveriges representanter att med ännu större intensitet än hittills driva dessa frågor i det internationella samarbetet. Att bindande internationella överenskommelser uppnås är en grundläggande förutsättning för framgång i kampen mot freonernas miljöeffekter. Det räcker således inte med allmänt hållna policy-uttalanden. Frågan är så angelägen att riksdagen i ett särskilt uttalande bör understryka detta förhållande, i enlighet med synpunkterna i motion Jo710 yrkande 4.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *internationellt samarbete* att riksdagen med anledning av motion 1986/87:Jo710 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Lagstiftning mot freoner inom nya användningsområden (mom. 3 a)

JoU 1987/88:12

Lars Ernestam och Anders Castberger (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 8 som börjar med "Det anförda innebär att" och slutar med "nya användningsområden" bort ha följande lydelse:

Freonernas allvarliga hälso- och miljöeffekter är väl kända för både forskarna, beslutsfattarna och för dem som använder dessa ämnen i sin yrkesverksamhet. Det finns därför ingen anledning att tillåta att freoner börjar användas i verksamheter där de i dag inte förekommer. Utskottet tillstyrker därför yrkandet i motion Jo803 att förbud bör införas mot användning av freoner inom nya användningsområden. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om sådant förbud. Vad utskottet anført med anledning av motion Jo803 yrkande 37 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 3 a) bort ha följande lydelse:

3 a) att riksdagen med anledning av motion 1986/87:Jo803 yrkande 37 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført om förbud mot freoner inom nya användningsområden,

4. Lagstiftning mot freoner inom nuvarande användningsområden (mom. 3 b) och Åtgärder för att ersätta freoner inom vissa användningsområden m.m. (mom. 4)

Jan Jennehag (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 8 som börjar med "Naturvårdsverkets slutrapport" och slutar med "dessa frågor" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar bedömningen i motion Jo710 att ett omedelbart förbud mot viss freonanvändning bör kunna införas. Det gäller främst följande användningsområden, nämligen förpackningar, kylmedium i isbanor, avfettningsmedel, kemtvättvätskor och tjälskydd under vägar och broar.

På andra områden kan redan nu vidtas åtgärder för att successivt ersätta freoner med andra material. Det gäller framför allt värmepumpar, kylskåp och kylanläggningar (inkl. isoleringsmaterialet) samt isolering i byggnader. Inom en femårsperiod bör freoner inom dessa områden vara ersatta med annat material. Speciella uppsamlingsplatser för utbytt freon bör anordnas t.ex. länsvis.

Vad utskottet anført med anledning av motion Jo710 yrkandena 1 - 3 bör ges regeringen till känna. Motionerna Jo721 yrkande 1, Jo730 och Jo805 yrkandena 1 och 4 blir helt eller delvis tillgodosedda genom utskottets ställningstagande.

dels att utskottets hemställan under 3 b och 4 bort ha följande lydelse:

3 b) att riksdagen med anledning av motionerna 1986/87:Jo710 yrkande 1 och 1986/87:Jo805 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført om förbud mot freoner inom nuvarande användningsområden,

4. beträffande åtgärder för att ersätta freoner inom vissa användningsområden m.m.
att riksdagen med anledning av motion 1986/87:Jo710 yrkandena 2 och 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. Gränsvärden för freonutsläpp (mom. 8)

Sven Eric Lorentzon, Mona Saint Cyr och Lars Hjertén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 9 som börjar med "Bindande gränsvärden" och slutar med "särskild åtgärd" bort ha följande lydelse:

Ett viktigt led i åtgärderna mot freonernas negativa effekter är möjligheterna att kontrollera och begränsa utsläppen från t.ex. plastindustrin. I det fortsatta beredningsarbetet inom regeringskansliet bör särskild uppmärksamhet ägnas åt frågan hur ett bindande gränsvärde för freonutsläppen inom plastindustrin skall kunna införas. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo704 yrkande 21 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *gränsvärden för freonutsläpp*
att riksdagen med anledning av motion 1986/87:Jo704 yrkande 21 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

6. Handlingsprogram mot koldioxidutsläppen (mom. 11)

Karl Erik Olsson (c), Lars Ernestam (fp), Lennart Brunander (c) och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "I anslutning" och slutar med "yrkande 35" bort ha följande lydelse:

Ökningen av atmosfärens koldioxidhalt är ett globalt miljöproblem som väckt allt större uppmärksamhet och ökade farhågor för dess långsiktiga effekter på våra livsbetingelser. Med nuvarande ökningstakt av temperaturen kan vi redan inom ett par decennier få märkbara förändringar av jordens klimat, med bl.a. en högre havsnivå som resultat. Det är i första hand förbränningen av fossila bränslen som orsakar denna temperaturhöjning, den s.k. drivhuseffekten. Utskottet delar motionärernas uppfattning att detta miljöhot måste bli föremål för intensifierade ansträngningar i det internationella miljösamarbetet. Vidare måste problemet få genomslag i vår egen energipolitik, främst genom en fortsatt minskning av förbränningen av fossila bränslen. Utskottet ansluter sig till yrkandet i motion Jo803 att regeringen bör upprätta ett långsiktigt handlingsprogram för minskning av koldioxidutsläpp. Detta bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *handlingsprogram mot koldioxidutsläppen*
att riksdagen med anledning av motion 1986/87:Jo803 yrkande 35 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.